

СТЕПАНЕНКО Микола Іванович (14. 10. 1958, с. Великоселецьке Оржицького, нині Лубенського р-ну Полтавської обл.) — мовознавець, літературознавець, публіцист. Доктор філологічних наук (2005), професор (2005). Заслужений діяч науки і техніки України (2009). Член НСЖУ (2008) та НСПУ (2011). Член НТШ (2015). Премії імені Панаса Мирного (2003), імені І. Котляревського (2007), імені І. Огієнка (2010), імені О. Гончара, імені І. Кошелівця (обидві — 2011), імені В. Підмогильного, імені В. Малика (обидві — 2012), імені Б. Грінченка, імені П. Василенка, імені Паїсія Величковського (усі — 2013), імені Г. Сковороди «Сад божественних пісень», імені Олени Пчілки (обидві — 2014), імені В. Короленка, імені Д. Нитченка (обидві — 2015), імені П. Куліша (2018), імені П. Ротача (2020). Орден Святого Миколая Чудотворця Української православної церкви Київського патріархату (2013), «За заслуги» 3-го ступеня (2014). Закінчив Кременчуцьке педагогічне училище (Полтавської обл., 1978) та Полтавський педагогічний інститут (нині університет, 1982), де 1985–86 та 1989–2022 й працював: 1989–2015 — завідувач, 2015–22 — професор кафедри української мови, водночас 1991–95 — проректор із навчальної роботи, 2005–09 — декан філологічного факультету, 2009–21 — ректор. Від 2022 — професор кафедри журналістики та мовної комунікації *Національного університету біоресурсів і природокористування України* (Київ). 1982–85 — учитель української мови і літератури Великобудушанської середньої школи (Диканський, нині Полтавський р-н Полтавської обл.).

Наукові зацікавлення: функційна граматики,

когнітивна лінгвістика, соціолінгвістика, лінгводидактика, публіцистично-політичний дискурс, художньо-епістолярна спадщина [Олеся Гончара](#). Створив наукову граматичну школу (функціонує від 2001; має понад 400 наукових та науково-методичних публікацій: авторські монографії, розділи в колективних монографіях, статті у вітчизняних і зарубіжних виданнях, презентація результатів досліджень на всеукраїнських та міжнародних наукових форумах). Тривалий час був головним редактором збірників наукових праць Полтавського педагогічного університету «Філологічні науки», «Педагогічні науки», «Історична пам'ять», «Витоки педагогічної майстерності», наукового, публіцистичного, літературно-художнього альманаху «Рідний край». Автор і упорядник книг «Патріарх українського мовознавства (до 100-річчя від дня народження професора Михайла Жовтобрюха)» (2005), «Академік Арнольд Панасович Грищенко» (2006), «Науковий доробок Михайла Андрійовича Жовтобрюха» (2007), «Літературно-мистецька Полтавщина» (2013), «Мовознавча Полтавщина», «Олесеві Гончару — 95», «Листи Юрія Шевельова до Олексі Ізарського», «Літературні, літературно-мистецькі премії в Україні» (усі — 2014), «Літературознавча Полтавщина» (2015), «Сучасні письменники Полтавщини» (2016), «Перший полтавський! Відзначення 100-літнього ювілею Полтавського національного педагогічного університету (1914–2014)» (2018), «100-літній ювілей Олеся Гончара» (2019; усі — Полтава), «Листи до Олеся Гончара» (у 2-х книгах, К., 2016). Автор [низки статей](#) в ЕСУ.

Основні праці

Прикметниково-іменникові словосполучення у сучасній українській мові (формально-синтаксичний і семантичний аналіз): Навч. посіб. П., 1992; Взаємодія формально-граматичної і семантичної валентності у структурі словосполучення та речення. К., 1997; Історія української мови. К., 1998; Просторові поширювачі у структурі простого речення. П., 2004 (2 вид. — 2020); Рідне українське слово. П., 2005; Літературні музеї Полтавщини: Навч. посіб. П., 2006; Історія, граматики, поетика українського слова. П., 2008; Публіцистична спадщина Олеся Гончара: мовні, навколомовні й деякі інші проблеми. П., 2008; Літературний простір «Щоденників» Олеся Гончара. П., 2010; Світ в оцінці Олеся Гончара: аксіосфера щоденникового дискурсу письменника. П., 2012; Думки вголос і про себе. П., 2013; Непроминальне в часоприні. К., 2015; Політичне сьогодення української мови: актуальний перифрастикон. Х., 2017; Ізофункційні парадигми в

системі предикатів стану в українській мові. П., 2017 (співавт.); Синтаксична і семантична валентність відносних прикметників у сучасній українській мові. П., 2018 (співавт.); Із засіву – благословилося. П., 2018; Публіцистично-політичні перифрази в українській мові: 2017 рік. П., 2018; Лексична і граматична реалізація предикатів кількості в українській мові. П., 2018 (співавт.); Суб'єктивна та об'єктивна оцінка в щоденниковому дискурсі. П., 2018 (співавт.); Префіксально-прийменникова кореляція дієслівного предиката в сучасній українській мові. П., 2019 (співавт.); Семантика і функціонування модальних часток у сучасній українській літературній мові. П., 2019 (співавт.); Динаміка українського політичного лексикону: 2018–2020 рр. П., 2020; Правописна практика доби незалежності. П., 2021; Найновітніші динамічні процеси в українському політичному лексиконі. П., 2021; Публіцистично-політичний дискурс 2021: лексико-словотвірні інновації, перифрастичний ресурс. Х., 2023.

Рекомендована література

1. Український словопоклонник: на пошану професора Миколи Степаненка. П., 2008;
2. Гаран О. Натхненний різьбяр слова і думки // Літературна Україна. 2013, 10 жовт.;
3. Мелешко В. Грані творчого світу Миколи Степаненка // Рідний край. 2013. № 2;
4. Педченко С., Галаур С. Учений із широким дослідницьким діапазоном (до 55-річчя від дня народження професора Миколи Івановича Степаненка) // Українська мова. 2014. № 1;
5. Професор Микола Степаненко: Біобібліографічний показник: до 55-ліття від дня народження. П., 2014;
6. Професор Микола Іванович Степаненко: біобібліографія. П., 2018;
7. Галаур С., Педченко С. Слово вабить до себе мудрих, світлих людей ... // Українська мова. 2018. № 4.

С. О. Педченко, С. П. Галаур

Бібліографічний опис:

Степаненко Микола Іванович / С. О. Педченко, С. П. Галаур // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2023. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-879013>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).